

A Magyar Tudományos Akadémia folyóirata. Alapítva: 1840

KEZDŐLAP ARCHÍVUM IMPRESSZUM

» JÉKI LÁSZLÓ 1941–2009

X

Pach János

a matematikai tudományok doktora, MTA Rényi Intézet

1942-ben született Pécsen, szinte pontosan azzal egy időben, hogy Robert Oppenheimer irányításával az Egyesült Államok nekilátott a Manhattan-terv megvalósításának. Kamasz volt, amikor a Szovjetunióban fellőtték az első szputnyikot, és megépültek az első ipari célú atomerőművek. Talán ezek az események is közrejátszottak abban, hogy a remekül zongorázó, a természettudományok, a történelem és az irodalom iránt egyaránt érdeklődő, tehetséges fiatalember épp a fizikát választotta hivatásául.

Az ELTE fizika szakának elvégzése után a KFKI-hoz került, és nagy lelkesedéssel kapcsolódott be a magfizikai kutatásokba. Kandidátusi értekezését a kalifornium-252 neutronspektrumáról írta, olyan témáról, melynek gyakorlati jelentőségén túl pedagógiai haszna sem volt elenyésző. 1975-től a Részecske- és Magfizikai Kutató Intézet tudományos igazgatóhelyetteseként, később a Műszaki és

Jéki László türelmes, higgadt, derűt és nyugalmat sugárzó ember volt. Szellemi értelemben mégis a felvilágosodás gyermeke, örökké nyughatatlan, enciklopédista alkat, akit a kíváncsiság hajtott. Az egyiptomi szarkofágoktól Alfonse Mucha plakátjain keresztül a musicalekig szinte minden érdekelte. Könyvtárának állandó bővítésén kívül gyűjtött bélyeget, képeslapot, pénzermét, röplapot stb. Beutazta a fél világot, mégis minden útjára úgy készült, akár Humboldt egy tudományos expedícióra. Áttanulmányozta az adott térség történetét, zenéjét, irodalmát, konyháját, és igyekezett a lehető legtöbbet belesűríteni a programba. Útközben mindent lefényképezett, s a képeket rendszerezte, albumokba ragasztotta. Rejtély, hogy mindegyik honnan volt ideje, energiája. Életének utolsó negyedében fokozatosan elhatalmasodó, gyógyíthatatlan betegség kínozza, melyet panasz nélkül, rendkívüli méltósággal viselt.

Csodával határos módon épp ez az utolsó tizenhét év volt életének legaktívabb és legtermékenyebb periódusa. Kiváló pedagógusi képességeit édesapjától, a vasasi általános iskola tanárától örökölte. Bár a sors úgy hozta, hogy sosem állt egyetemi katedrán, a rádió- és tévécsatornák tudományos ismeretterjesztő műsorainak állandó vendégeként, a *Népszabadság* és számos más lap külső munkatársaként, a *Fizikai Szemle* és a *Magyar Tudomány* szerkesztőjeként, és csaknem 2500 cikk szerzőjeként többet tett a fizika eredményeinek terjesztéséért, mint a legtöbb hivatásos oktató. A Magyar Televízió *Mindentudás Egyeteme* című sorozatának egyik legnépszerűbb előadását Jéki László tartotta. Előadásának címével (*Sugárözönben élünk*) Öveges József emléke előtt tisztelgett. A mindennapi életből jól ismert jelenségek segítségével tudományának legbonyolultabb felfedezéseit is képes volt üdítően egyszerű, világos mondatokban, mégis szakmailag korrekt módon bemutatnia. 2003-ban jelent meg *A gyilkos nő és a bab* című könyve, melyben konyhai példák kapcsán ismertetett számos fontos fizikai és kémiai törvényszerűséget. Népszerűsítő írásainak legújabb gyűjteménye most áll megjelenés alatt a pécsi Hetedhétár Kiadónál. Kiemelkedő ismeretterjesztő

Természettudományos Társulatok Szövetsége (MTESZ) főtitkárhelyetteseként a kutatáson túl a magyar tudomány nemzetközi kapcsolatainak fejlesztésén és a tudományos ismeretterjesztés fellendítésén fáradozott.

Nem csoda, hogy elhalmozták munkával. Kiváló áttekinthető és rendszerező képességének, ragyogó emlékezőtehetségének, széleskörű szakmai tudásának köszönhetően szinte bármely tudományszervezéssel kapcsolatos feladat ellátására ő tűnt a legalkalmasabb jelöltnek. Történész körökben is nagy feltűnést és elismerést keltett 2001-ben megjelent könyve, melyben sokéves gondos adatgyűjtés és levéltári munka alapján, ritka dokumentumokra támaszkodva megírta a KFKI történetét. Szintén történelmi kvalitásait dicséri *Vasasok Vasason – vasbányászat és vaskohászat a középkorban* című műve, melyben kimutatta, hogy szülőfaluja, Pécs-Vasas község minden bizonnyal Árpád-kori vasbányászairól kapta a nevét, és valószínűsítette a régi bányák színhelyét. E helytől nem messze a régészek később középkori vasolvastó nyomaira bukkantak.

tevékenységéért tucatnyi kitüntetést kapott, köztük az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Prométheusz-érmét (1986), a Magyar Nukleáris Társaság Szilárd Leó-díját (1996), a Magyar Újságírók Szövetsége Hevesi Endre-díját (1999), az Akadémiai Újságírói Díjat (2002) és a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét (2005).

A gyerekek és a fiatalok rajongtak érte. Lenyűgözte őket osztatlan figyelmével, diszkrét kedvességével, előítéletektől mentes, okos érveivel. Mindvégig hitt a tiszta ész erejében és a természettudományos módszerek hatékonyságában. Akkor is, amikor a természet erői már nem voltak kegyesek hozzá.

A kedves és nagyszerű munkatárstól
megrendült szívvel búcsúzik
a *Magyar Tudomány* szerkesztősége